

Remissyttrande

Datum 2018-03-20

Diarienummer RS 2018-00048

N2017/07438/FF

Näringsdepartementet

Regeringskansliet

103 33 Stockholm

Ett land att besöka, en samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring (SOU 2017:95)

Sammanfattning

Det behövs en utvecklad nationell politik för att stärka besöksnäringen. Västra Götaland är landets största turistregion efter Stockholms län. Utredningen ger en bra bild av turism- och besöksnäringens komplexa verklighet och förutsättningar. Västra Götalandsregionen instämmer också i flertalet av de förslag som utredningen lägger fram. Vår viktigaste synpunkter sammanfattas nedan:

- Turist- och besöksnäringen består till största delen av många små företag i en rad olika branscher. Dessa företags problem att orka med regelbördor, myndighetskrav m.m. har en negativ påverkan på besöksnäringen. Regelförenklingsarbete är därför bland de viktigaste förslagen som utredningen lägger. Västra Götalandsregionen vill särskilt framhålla behovet av att en ökad myndighetssamverkan utvecklas.
- En nationell funktion för utveckling och innovation bör läggas på Tillväxtverket. Att skapa nya bolag för att statliga myndigheter inte samverkar är i längden ingen framkomlig väg. Här behövs tydliga uppdrag till t.ex. Vinnova, RISE och Tillväxtverket om samverkan i forskning, innovation och företagsutveckling.
- Tillväxtverket bör få i uppdrag att äga och samordna Swedish Welcome.
- Ta vara på de goda regionala exempel som finns inom kompetensförsörjningsområdet t.ex. Validering kock och Future Kitchen
- En nationell innovationspolitik för besöksnäringen bör i så stor utsträckning som möjligt kopplas till befintliga innovationsmiljöer och aktörer som finns regionalt.
- Enligt utredningen saknas mycket kunskap om cykelturism. Västra Götalandsregionen har tagit fram en detaljerad nulägesbeskrivning och en väl underbyggd visionsbild för ett nät av cykelturistiska leder inom Västra

Götaland, där befintlig infrastruktur utnyttjas i så stor utsträckning som möjligt.

- Utredningen lägger inga förslag när det gäller leder och ledsystem. Västra Götalandsregionen efterfrågar ett nationellt helhetstänk för att underlätta skötsel och underhåll av leder som sträcker sig över kommun- och länsgränser och som ligger utanför reservatsmark.
- En betydande brist i nulägesbeskrivningen är att de regionala museernas roll och betydelse för kulturturismen inte uppmärksammas. De är både besöksmål i sig och driver många andra viktiga besöksmål. Samtidigt är de betydelsefulla kunskapscentra för kulturmiljöerna i regionerna.
- Statens fastighetsverks uppdrag att utveckla besöksmålsarbetet bör samordnas med Riksantikvarieämbetets motsvarande för världsarven i landet.

Fördjupning

Utgångspunkter för Västra Götalandsregionen

Västra Götalandsregionen (VGR) är sedan 1999 en storregion med ett regionalt tillväxt- och utvecklingsuppdrag som förts över från Länsstyrelsen till VGR. Västra Götalandsregionen har fyra större resurssatta uppdrag: hälso- och sjukvård, kollektivtrafik, kultur samt ett generellt uppdrag för regional hållbar tillväxt. För att styra våra satsningar har en strategi för tillväxt och regional utveckling tagits fram i bred samverkan med kommuner, lärosäten, civilsamhälle och näringslivets organisationer. Besöksnäringen är ett prioriterat utvecklingsområde. Turistrådet Västsverige är Västra Götalandsregionens helägda bolag för besöksnäringens frågor. Bolagets uppdrag är att utveckla och marknadsföra Västsverige (Västra Götalands län) som destination.

Budgeten för det regionala utvecklingsuppdraget är ca. 800 miljoner kronor per år och budgeten för kulturområdet är 1,5 miljarder per år. Utöver dessa resurser sker insatser bl.a. via nationella medel för regional tillväxt (s.k 1:1 medel) vilka utgör 66 miljoner kronor per år. Västra Götalandsregionen leder strukturfondspartnerskapet Västsverige och växlar även upp sina satsningar via EU:s fonder.

Västra Götaland är landets största turistregion efter Stockholms län. Evenemangsstaden Göteborg är navet i vår region som karaktäriseras av starka varumärken, ett rikt och brett turistiskt utbud i storstad, skärgård och på landsbygd. I Västra Götaland finns unika resurser för utveckling av besöksnäringen genom Turistrådet Västsverige, stadens destinationsbolag Göteborg & Company, omfattande lokala och regionala satsningar på bl.a. kultur och regional utveckling.

Allmänna synpunkter

Utredningen är en omfattande och välskrivna redogörelse för turism- och besöksnäringens komplexa verklighet och förutsättningar. Västra Götalandsregionen ser positivt på den välgrundade beskrivning och analys som utredningen tillhandahåller. Vi instämmer också i flertalet av de förslag som utredningen lägger fram, samt konsekvensanalysen av förslagets effekter.

Vi vill kommentera några av utredningens förslag samt vill framföra följande synpunkter.

Kapitel 3: En samlad politik

Ny nationell funktion för utveckling och innovation

Ett av utredningens huvudförslag är en ny nationell funktion för utveckling och innovation, där tre olika alternativ presenteras. Utredningen förordar själv alternativ 1. Västra Götalandsregionen förordar alternativ 3 – utökat uppdrag för Tillväxtverket. Utredningen föreslår ett kraftigt utökat uppdrag för Tillväxtverket inom en mängd områden, till exempel turismstatistik, myndighetgruppen, kompetensutvecklande insatser, diverse studier och undersökningar m.m. Detta är positivt. Att parallellt med detta skapa ett nytt samägt (stat, region, näringsliv) bolag riskerar att skapa otydlighet och en onödig uppdelning av uppgifterna och därmed förlorade synergier.

Vidare riskerar den föreslagna ägarstrukturen och finansieringen av bolaget i alternativ 1 bli svår och tidskrävande att realisera om regioner, kommuner och näringen skall medfinansiera och äga bolaget. Några av ansvarsområdena för det föreslagna bolaget är otydliga, främst de två första punkterna avseende att främja gränssnittet mellan besöksnäringens branscher och utveckla former för innovationsarbete. Det är förmodligen mer framgångsrikt att bygga vidare och utveckla befintliga strukturer istället för att skapa nya organisationer. Utredningens analys om att närheten till forsknings- och innovationsstödssystemet minskar vid alternativ 3 då Tillväxtverkets insatser inte har lika nära kopplingar till dessa verksamheter är märklig. Att skapa nya bolag för att statliga myndigheter inte samverkar är i längden ingen framkomlig väg. Här behövs tydliga uppdrag för t.ex. Vinnova, RISE och Tillväxtverket om samverkan i forskning, innovation och företagsutveckling för en växande besöksnäring. Det finns en stark kunskap och kompetens i Göteborg och Västra Götaland inom besöksnäringen och också hur man samverkar i forskning, innovation och företagsutveckling. Vi ser gärna att en nationell funktion för utveckling och innovation inom näringen placeras i vår region.

Kapitel 4 Besöksnäringen – en del av ett hållbart samhällsbygge

I Ds 2017:61 föreslås ett enhetligt regionalt utvecklingsansvar för landstingen i alla län från 2019. Då kommer lagen om regionalt utvecklingsansvar att omfatta samtliga län och landsting. Landstingen ges ett ansvar för att utarbeta strategier för länets utveckling samt att samordna insatser för genomförande. Utredningen avviker från detta genom att föreslå att Länsstyrelsen i Stockholm får i uppdrag att utveckla parallella strukturer för turism och besöksnäring. Det regionala utvecklingsansvaret bör vara enhetligt över landet.

Förslaget om att ge Tillväxtverket ansvar för samordning och kunskapspridning inom kunskapsområdet Hållbar utveckling bör kompletteras med ett uppdrag att äga och samordna det av Tillväxtverket och regionerna utvecklade systemet för kvalitet och hållbarhetssäkring – Swedish Welcome. Swedish Welcome utvecklas väl och används idag av cirka hälften av landets regioner. Med Tillväxtverket som nationell huvudman, skulle detta kunna bli det gemensamma system som efterfrågas av branschen.

Utredningen föreslår att Tillväxtverket får i uppdrag att genomföra en pilotsatsning på ”Hållbar destinationsutveckling genom samarbete mellan stad och landsbygd”. Västra Götalandsregionen är positiv till en sådan satsning. Vi ser stora möjligheter för utveckling och ökad samverkan mellan stad och land inom besöksnäringen i vår region. Vi vill i detta sammanhang även lyfta behovet av nationella satsningar på en klimatsmart besöksnäring. Frågan drivs bl.a. inom ramen för Klimat 2030, som är namnet på en kraftsamling för att nå vårt ambitiösa regionala klimatmål. Arbetet leds tillsammans av Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen.

Kapitel 6 Kompetensförsörjning

Utredningen går igenom stora delar av det svenska utbildningsväsendet och föreslår att Tillväxtverket får i uppdrag att tillsammans med olika aktörer höja kompetensen bland företag, myndigheter och destinationsorganisationer. Det mest akuta är dock personalbristen här och nu gällande t.ex. kockar, serveringspersonal och andra servicebefattningar. Det är denna form av kompetensförsörjning som näringen främst efterfrågar och som kunde fått ett ökat fokus i utredningen. Det finns goda exempel på pågående satsningar inom offentliga måltider som kan ge inspiration till bredare satsningar, för att möta den akuta personalbristen i besöksnäringen och samtidigt bidra till ökad sysselsättning. Validering kock hjälper till med att omvandla informella meriter till formella och att skapa karriärvägar. Future Kitchen underlättar för nyanlända att få fäste i måltidsbranschen och i det svenska samhället.

Skolmatsakademin har tillsammans med Utbildningsrådet för Hotell och Restauranger och Validering Väst drivit implementeringen av en valideringsmodell för kockar i offentliga kök som grundar sig på branschens krav för anställningsbarhet. Många som arbetat länge har kunskaper och kompetens men inga dokument som bevisar det. Valideringsmodellen ger möjlighet att bättre ta tillvara på våra befintliga resurser i köken och att ge nya verktyg för att nyanställa, provanställa och jobba mer strategiskt med kompetensförsörjningsfrågan. I dagsläget finns yrkesbedömare i 15 av de 49 kommunerna i Västra Götaland. Valideringsmodellen har visat sig vara ett verktyg som bidragit till många mervärden som ökad yrkesstolthet, ökat självförtroende hos medarbetarna, attraktivare organisation och så klart – fler kockar i köken (<http://www.vgregion.se/om-vgr/satsningar-och-samarbeten/skolmatsakademin/pagaende-projekt/validering-kock/>).

Future Kitchen är ett annat exempel. Genom praktikplatser i offentliga kök, kombinerat med språkträning, personligt handledarskap och ”kökssvenska” får deltagarna en meningsfull första tid i ett nytt land. Praktikanterna får en väg in i en svensk kultur och på en svensk arbetsmarknad samtidigt som

måltidsverksamheterna tillika praktikplatserna får ett värdefullt utbyte i form av ökad kunskap, förmåga och beredskap för att kunna servera måltider till människor med olika bakgrund och behov i sina verksamheter framöver. Future Kitchen samverkar med Måltid Sverige, Skolmatsakademin, deltagande kommuner, Västra Götalandsregionen, Arbetsförmedlingen, Validering Väst, Hushållningssällskapet Väst, Restad Support Group m.fl. (<http://www.vgregion.se/om-vgr/satsningar-och-samarbeten/skolmatsakademin/pagaende-projekt/future-kitchen/>)

Kapitel 7 Utveckling, innovation och forskning

Utredningen har genomgående stort fokus på innovation, forskning och utveckling. Västra Götalandsregionen delar utredningens syn på behovet av ökad innovationsförmåga inom näringen. Innovation behövs för småföretagens konkurrenskraft. Tjänsteinnovation kopplat till affärsutveckling är ett viktigt utvecklingsområde för besöksnäringen. Nya produkter, tjänster och erbjudanden tillsammans med digitalisering kan skapa nya affärsområden. En högre grad av innovation i samspelet mellan stora och små näringsidkare, besöksmål som drivs i privat eller offentlig regi, transportsystem etc. kommer att öka det gemensamma värdeskapandet. En nationell innovationspolitik bör i så stor utsträckning som möjligt kopplas till de befintliga innovationsmiljöer och innovationsaktörer som finns regionalt.

Kapitel 9 Trafikutbud och transporter

Utredningen föreslår att företrädare för regioner och besöksnäringen undersöker hur kollektivtrafikmyndigheterna bättre kan fånga besöksnäringens behov. Detta sker lämpligast genom ökad samverkan och inte genom lagstiftning.

Angående cykel som transportsätt nämner utredningen att det saknas mycket kunskap om cykelturism. Vi vill nämna att Västra Götalandsregionen har tagit fram en detaljerad nulägesbeskrivning och en väl underbyggd visionsbild för ett nät av cykelturistiska leder inom Västra Götaland, där befintlig infrastruktur utnyttjas i så stor utsträckning som möjlig. Målen med arbetet har bland annat varit att skapa förutsättningar för Västra Götaland som en attraktiv cykeldestination för såväl nationella som internationella turister och att cykelturismen ska bidra till en hållbar näringslivsutveckling och en samverkan mellan städer och landsbygd.

Kapitel 10 Naturturism

I utredningen lyfts strandskyddet som en utmaning för besöksnäringen. Många glesbygdskommuner har sina största potentiella tillgångar i sitt strandnära läge. Detta gäller såväl kustkommuner som kommuner med många sjöar och vattendrag. Strandskyddet har en viktig roll för miljöbevarande och hållbar utveckling. Dock har ett alltför statiskt regelverk fått negativa konsekvenser för många landsbygdsområden där risken för skadlig miljöpåverkan är liten. För att kunna utveckla en hållbar besöksnäring på sjö- och havsnära platser krävs en översyn av strandskyddet. Idag begränsar, snarare än tillgängliggör, reglerna tillgången till många strandskyddade områden och därmed potentialen för tillväxt i besöksnäringen.

Utredningen lyfter leder för t.ex. vandring, cykel, ridning som viktiga men utmanande utvecklingsområden för besöksnäringen. Utredningen lägger inga

förslag när det gäller leder och ledsystem eftersom området är komplext med många aktörer och otydliga huvudmannaskap. Västra Götalandsregionen efterfrågar ett nationellt helhetstänk för att underlätta skötsel och underhåll av leder som sträcker sig över kommun- och länsgränser och som ligger utanför reservatsmark.

Kapitel 11 Kulturturism

Det är positivt att kulturturism föreslås bli ett av nio strategiska insatsområden och att utredningen betraktar natur- och kulturturismen som en sammanhängande helhet. Västra Götalandsregionen tycker också att det är bra att utredningen uppmärksammar betydelsen av den ideella sektorn och behovet av lokal förankring i besöksmålsutvecklingen.

Det behövs stöd till en långsiktig kunskapsutveckling och innovation inom kulturturismen. Vi vill särskilt lyfta fram behovet av att se över affärsmodellerna inom området där den offentligt finansierade kulturen och kulturmiljöerna ofta är reseanledningar medan intäkterna av kulturturismen hamnar någon helt annan stans.

En betydande brist i nulägesbeskrivningen är att de regionala museernas roll och betydelse för kulturturismen inte uppmärksammas. De är både besöksmål i sig och driver många andra viktiga besöksmål. Samtidigt är de betydelsefulla kunskapscentra för kulturmiljöerna i regionerna, dels genom personalens breda kompetens inom kulturarv och kulturmiljövård, dels genom sina föremålssamlingar och arkiv.

Västra Götalandsregionen vill också peka på behovet av samordning mellan Statens fastighetsverks uppdrag, att utveckla besöksmålsarbetet, med Riksantikvarieämbetets motsvarande för världsarven. Både världsarven och många av Statens fastighetsverks objekt är av stort intresse för den internationella turismen och bör därför behandlas i ett sammanhang – strategier och metoder för att uppnå målen bör därför i hög grad vara desamma och samspara.

Det är positivt att regionerna ingår som dialogpart i en rad av satsningarna som nämns. Men, i uppräknningen av aktörer inom området kulturturism omnämns regionerna främst genom samverkansmodellen – det statliga stödet är dock endast en liten del (i Västra Götaland 20 procent) av den totala budgeten som sammantaget stöttar kultur och kulturella besöksmål.

Kapitel 14 Regler, tillstånd och tillsyn

Småföretagarperspektivet

Utredningen tar återkommande upp att turist- och besöksnäringen till största delen består av många små företag i en rad olika branscher. Dessa företags problem att orka med regelbördor, myndighetskrav och omfattande administration har en negativ påverkan på besöksnäringen.

Många av landets besöksmål är mindre, platsbundna natur- eller kulturattraktioner, ofta på landsbygden där ett eller flera mindre företag/föreningar/enskilda driver verksamheten utifrån småföretagarens ständiga dilemma: brist på tid och brist på resurser. Att underlätta vardagen för dessa småföretag är detsamma som att främja både besöksnäring och en god landsbygdsutveckling. Småföretagaren kan ha stora behov av hjälp med digitalisering, kompetenshöjning och annan kvalitetsutveckling.

Många småföretagare inom besöksnäringen upplever sig tyngda av regelbördor, investeringskrav från myndigheter och en mängd administration som följd av offentliga krav. Inte sällan får detta företagarna att ibland ifrågasätta sin egen verksamhet. Utredningens förslag om regelförenklingsarbete är därför bland de viktigaste förslagen. De berör en stor andel av branschens företag och har en vital betydelse för möjligheterna till en god landsbygds- och besöksmålsutveckling för orter och företag. Västra Götalandsregionen vill särskilt framhålla behovet av att en ökad myndighetssamverkan utvecklas. Detta perspektiv kommer inte alltid fram då stora organisationer som VISITA och Svenskt Näringsliv ofta blir de som företräder branschen.

Konkurrensverket – privata och offentliga medel

Destinationsorganisationer med blandad av privat/offentlig finansiering och privat/offentligt ägande, får enligt Konkurrensverket inte förekomma. Detta ställer till stora bekymmer i flera kommuner där just privata/offentliga samverkansformer varit starkt bidragande till framgång. Denna fråga har inte behandlats av utredningen men frågan är viktig och måste lyftas upp.

Regionstyrelsen
Västra Götalandsregionen

Johnny Magnusson
Regionstyrelsens ordförande

Ann-Sofi Lodin
Regiondirektör